

УДК 371.1:373.3

Молодиченко В.В., д.філос.н. професор, Молодиченко Н.А., к.пед.н., доцент

ЦІННОСТІ ЯК ДУХОВНА СКЛАДОВА САМОВИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Формування активної життєвої позиції молоді у поєднанні з розумінням спільної європейської належності – одне з найважливіших завдань освіти для європейського виміру України. Завдання духовного відродження народу України вимагають особливої уваги до світу цінностей молоді як майбутнього країни, гаранта суспільного прогресу. Ціннісна орієнтація слугує своєрідним критерієм у визначенні ставлення людини до матеріальних і духовних цінностей, системи установок, відстоювання принципів і переконань. Система ціннісних орієнтацій становить внутрішню духовну основу ставлення особистості до дійсності та втілення цього ставлення у надійній поведінці. Ця система є динамічним відображенням головних змін у взаємозв'язку людини зі світом та змін під впливом соціальних ситуацій. Цінності студентської молоді формує інформація, яка надається їй всією соціальною кон'юнктурою, баченням дорослими вітчизняного чи зарубіжного життя. Оскільки в самій молоді немає свого великого життєвого досвіду, вона може оцінювати ті чи інші явища, виходячи зі знань, набутих у навчальних закладах, із засобів масової інформації, з оцінок батьків, прочитаної літератури, хоча, звичайно, певну роль відіграє осмислення власного пережитого [2, с. 85–86]. Але воно у переважній більшості не має вирішального значення при домінуючому впливі на молодих людей тих соціально-культурних ідеалів, які склалися у світі дорослих. У кожного покоління молодих ці ідеали були різними, виходячи з

конкретного контексту часу. Вони вбирали різний історико-культурний досвід залежно від можливостей пізнання. Цілком очевидною є нагальна необхідність створити таку систему цінностей, яка слугувала б орієнтиром у вихованні молодого покоління та громадян будь-якого віку. Така система, зокрема і кожний її структурний компонент, повинні утворити єдине ціле, в якому об'єднуючим початком є духовність людини.

Духовний вибір молоді, детермінований тієї соціокультурної реальністю і середовищем, в якій вона соціалізується, вбираючи в себе як позитивний, так і негативний досвід, що сформувався на даний момент в соціокультурному просторі суспільства. Очевидні ризики соціалізації молоді та її духовного становлення, яке здійснюється в ситуації духовного та ідеологічного роз'єднання, процвітання корупції, що зберігає прірву між бідними і багатими, напруженістю в міжетнічній та міжконфесійній та політичній сферах соціокультурного життя суспільства.

Зростання ролі вищих цінностей, які є важливою духовною основою суспільства, спричинене такими кризовими явищами сучасного суспільства як розширення можливостей маніпулювання свідомістю, руйнація застарілих ідеологічних ціннісних систем, штучне створення нових духовних і політичних кумирів сучасності. Значущість духовних цінностей як вагової складової самовизначення сучасної молоді зумовлюється і специфічними ідеологічними функціями, адже саме духовні ідеали уможливають визначення вищих сенсів існування та спрямованості розвитку суспільства, постаючи «духовним кодом» нації та виконуючи функцію духовної єдності. А тому сьогодні все ще актуальною залишається проблема визначення прийнятної для всього людства системи духовно-етичних цінностей.

Необхідність зосередження уваги на проблемі духовності [7] викликана сучасними кризовими тенденціями світової спільноти, які супроводжуються такими явищами, як суттєве падіння рівня духовності та переважання матеріальних цінностей над духовними [1, с. 181 – 183]. Потрясіння у царині вищих цінностей, зниження значущості людської особистості та її життя, домінування насильницьких методів у суспільному житті – усе це спонукає до відчуження особистості від справжньої духовності, підсилюючи орієнтацію на псевдодуховні цінності. Найважливішою умовою забезпечення стабільності суспільства є система духовних цінностей і моральних норм, яка, виконуючи роль «імунної системи» соціуму, захищає від таких несприятливих суспільних явищ як руйнівні та деструктивні ідеї насильства, ксенофобія, радикальний націоналізм, моральна вседозволеність тощо. Вищі цінності постають не лише основою духовного потенціалу суспільства, а й є духовним стрижнем особистості, який забезпечує її духовну та морально-вольову стійкість [4, 3].

На думку вчених, самознищення суспільства спричинене втратою універсальної ціннісної системи, яка ґрунтується на вищих духовних та моральних цінностях. Так, зокрема, І. Степаненко зазначає, що криза духовності призводить до втрати людиною таких суттєвих антропологічних параметрів як людинодостеменність, одуховленість та універсальність. Саме тому дослідниця закликає до нового стану духовності з новими ціннісно-смісловими засадами і об'рями, який, на її думку, стане головною умовою подолання антропологічної катастрофи [5,7].

Отже, духовність, постає важливою умовою і критерієм самовизначення особистості, адже саме вона уможливує звернення до вищих ціннісних сенсів та духовно-моральних засад. Важливими критеріями, які визначають вектор самовизначення особистості та постають її ціннісним ядром, є такі вищі духовні сенсоутворювальні цінності як добро, істина, краса, віра, надія та любов.

Література:

1. Абрамов В. І. Духовність суспільства: методологія системного вивчення: монографія. К.: КНЕУ, 2004. – 236 с.
2. Бужикова Р. Нові пріоритети розвитку сучасної освіти // Вища освіта України. – 2006. – № 3. – С. 83 – 88.
3. Жорнова О. Формування студента як суб'єкта соціокультурної діяльності / О.

Жорнова // Вища освіта України. – 2007. – № 2. – С. 90.

4. Молодиченко В. Ціннісний контекст духовного світу сучасної студентської молоді / В. Молодиченко // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 80. – С. 207–217.

5. Молодиченко В. В. Освіта, як цінність: зміна пріоритетів в епоху глобалізації / В. В. Молодиченко // Гілея: збірник наукових праць. – 2009. – № 25. – С. 189.

6. Олексенко Р. І. Міф та релігія як основа ціннісних орієнтирів пізнання світу в культурних практиках сучасної епохи / Р. І. Олексенко, Ю. Г. Пінігіна // Культурологічний вісник Нижньої Наддніпряни. – 2017. – Т. 2. – №. 38. – С. 100-106.

7. Степаненко І. В. Духовність: філософські конструкти і соціокультурні репрезентації: автореф. дис. ... д-ра філос. наук / І.В. Степаненко // Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – К., 2004. – 32 с.